

CAVIEZEL
PARTNER

VINCENZ & PARTNER
Rechtsanwälte & Notare

EXPERTISA GIURIDICA

Dumondas giuridicas e libertads d'agir en connex cun il spazi d'auas

Giudicament dals exempels or da la pratica

redigida per incumbensa

**da l'uffizi per la natira e l'ambient da Grischun e
da l'uffizi per il svilup dal territori dal Grischun**

da

dr. iur. Gieri Caviezel, Caviezel partenaris, Masanserstrasse 136, 7000 Cuir
lic. iur. Michelangelo Giovannini, Vincenz & partenaris, Masanserstrasse 40,
7000 Cuir

Cuir, ils 14 da november 2017

I. SITUAZIUN DA PARTENZA ED INCUMBENSA

- 1 En connex cun la redacziun da l'expertisa giuridica concernent dumondas giuridicas e libertads d'agir en connex cun il spazi d'auas han ils incumbensaders suttamess als experts anc ina collecziun d'exempels or da la pratica per il giudicament. Il giudicament da quests exempels or da la pratica persequitescha ina finamira dubla. D'ina vart sa tracti da giuditgar ils exempels or da la pratica or da l'optica da las enconuschientschas da l'expertisa; da l'autra vart duain vegnir deviadas da questa collecziun da cas conclusiuns e recumandaziuns che vegnan integradas da lur vart en l'expertisa.
- 2 La collecziun d'exempels or da la pratica concerna per l'ina la tematica da la planisaziun d'utilisaziun e là oravant tut la dumonda da la surbajegiada spessa. Per l'autra cuntegna la collecziun exempels concrets d'edifizis e da stabiliments ordaifer la zona da construcziun, oravant tut davart il tema da la dependenza dal lieu e da la garanzia dal possess actual.

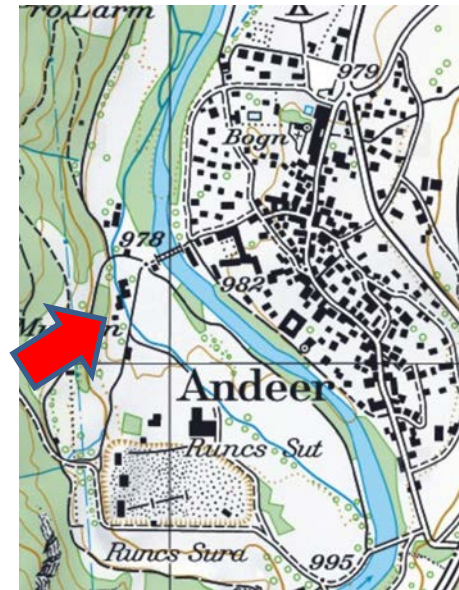
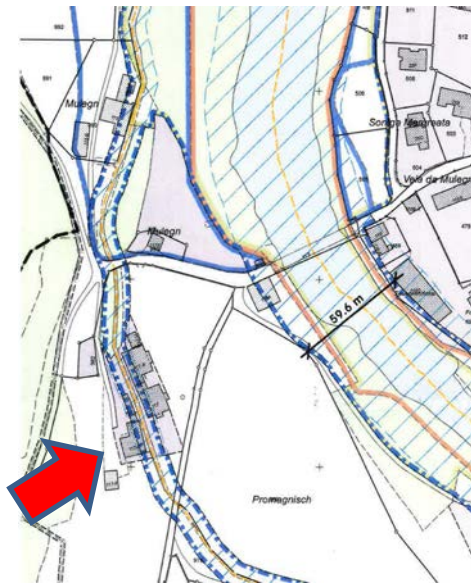
II. EXEMPELS OR DA LA PRATICA

1. Exempels or da la pratica concernent la planisaziun d'utilisaziun

1.1. PL nr. 2016-0118 (vischnanca d'Andeer): Mühlbach, sector parc. nr. 980

Il cas

- 3 En il rom da la revisiun parziala da la planisaziun locala d'Andeer vali da determinar ils spazis d'auas. Il plan da zonas inoltrà per l'examinaziun preliminar prevesa al Mühlbach, en il sector da la parcella nr. 980, da reducir la ladezza dal spazi d'auas sut las premissas da l'art. 41a al. 2 da l'ordinaziun davart la protecziun da las auas (OPAuas). En il rapport da planisaziun e da cooperaziun vegn la sutpassada motivada cun quai ch'il traject d'auas pertutgà sa chattia en il sector da la zona dal center dal vitg en in territori surbajegià spessamain.

- 4 Igl è contestà, sch'il quozient da surbajegiada po vegnir consultà en il senn da la cifra da surbajegiada (CSurb) per giuditgar in territori surbajegià spessamain tenor la lescha davart la protecziun da las auas (LPAuas).

Giudicament

- 5 Sco declarà en l'expertisa giuridica (cifras marg. 28 ss.) vegen la dumonda, sch'in territori è «surbajegià spessamain», giuditgada tenor la situaziun da surbajegiada concreta e da l'utilisaziun architectonica d'in tschert toc da la riva. Tenor la giurisdicziun dal tribunal federal sa chatta il perimeter da consideraziun en cas da vischnancas pli pitschnas – en il senn d'ina consideraziun cumplessiva – sin la structura architectonica da l'entir territori communal. In'adattaziun dal spazi d'auas sto vegnir fatga en quartiers urbans surbajegiads spessamain ed en ils centers dals vitgs sco tals che vegnan traversads da flums u d'auas. Quai duai pussibilitar ina densificaziun da las structuradas urbanas ed in svilup da l'abitadi vers anen.
- 6 Il sector pertutgà qua avant maun sa chatta – en quai che riguarda la structura architectonica – en moda periferica sin l'entir territori communal. La gruppa da chasas è separada dal vitg sco tal. I na sa tracta qua cleramain betg d'in territori da center. Plinavant n'existan naginas largias da construcziun che stuessan vegnir serradas ed i na dat en quel regard er naging interess da densifitgar las structuradas dals edificis existents. Pervia da quai na po il territori pertutgà betg vegnir qualifitgà sco «surbajegià spessamain».

1.2. PL nr. 2015-0675 (vischnanca da Cazas): zona d'industria, sector parc. nr. 764

Il cas

- 7 L'object da la revisiun da la planisaziun locala qua avant maun è in engroniment da la zona d'industria ch'exista a Realta sut en la dimensiun da ca. 7,56 ha. L'engroniment vegn fatg cun transferir la surfatscha menziunada da la zona per l'utilisaziun futura da construcziun (ZUFC) en ina zona d'industria. Il lieu industrial Realta sut è determinà tant en il plan directiv grischun 2000 (PDChant) sco er en il plan directiv regional (PDReg) Viamala sco territori impurtant respectivamain sco lieu impurtant per in svilup industrial ed economic (object nr. 03.SW.02 resp. 03.EP.03; stadi da coordinaziun determinaziun). La midada da zona collidescha però cun il spazi d'auas existent dal chanal da la Nolla. Plinavant manca en il project da revisiun da la planisaziun locala ina determinaziun dal spazi d'auas per il Rain posterius che maina a l'ost sper il territori industrial via.

- 8 La procedura d'approvaziun concernent l'engroniment da la zona d'industria è vegnida sistida per ina part da la surfatscha da circa 7,06 ha. Cun elavurar il project da revisiun da la planisaziun locala è vegnì prendì sco basa il feigl d'infurmaziun da la conferenza svizra dals directurs da construcziun, da planisaziun e da protecziun da l'ambient (CCPA) «Spazi d'auas en il territori d'abitadi» dals 18 da schaner 2013. Ils princips sviluppads en quel èn vegnids surpassads per gronda part da la pratica actuala dal tribunal federal. Igl è intschert, sch'ins avess pudì renunziar – resguardond las infrastructures

existentas e las finamiras fixadas en ils plans directivs – da determinar il spazi d'auas respectivamain sche la zona d'industria è in «territori surbajegià spessamain» che pretenda ch'il spazi d'auas vegnia reduci.

Giudicament

- ⁹ Sco explitgà en l'expertisa giuridica (cifras marg. 42 ss.) statuescha l'art. 41a al. 5 OPAuas la pussaivladad da renunziar en tsherts cas da determinar il spazi d'auas. Quai è adina il cas, sch'i sa tracta da fatgs, nua ch'in conflict tranter la protecziun ed il niz na resulta previsiblmain gnanc u nua ch'ils fatgs n'èn betg relevants ubain betg essenzials per ademplir la finamira da la lescha davart la protecziun da las auas. En il cas qua avant maun exista ussa però evidentamain in conflict tranter la protecziun ed il niz essend che l'engrondiment da la zona d'industria sa surposta (chanal da la Nolla) u sa surpostass per part (Rain posteriur) cun il spazi d'auas. En il rom da la revisiun da la planisaziun locala vali da schliar quest conflict cun determinar il spazi d'auas. La renunzia da determinar il spazi d'auas per eliminar il conflict tranter la protecziun ed il niz ch'è avant maun qua na fiss – sa basond sin l'art. 41a al. 5 OPAuas – betg admissibla.
- ¹⁰ En quai che concerna ils criteris per in «territori surbajegià spessamain» poi vegnir renvià a la cifra marginala 5 qua survart. La zona d'industria Realta sut sto vegnir giuditgada sco cleramain periferica, sch'ins bitta in'egliada sin la structura architectonica dals territoris communal vischins. Ella n'è ni territori da center ni ston vegnir serradas largias da construcziun avant maun. Il territori pertutgà na po pia betg vegnir qualifitgà sco «surbajegià spessamain» en il senn da l'art. 41a al. 4 lit. a OPAuas.
- ¹¹ Il cas qua avant maun mussa ina mancanza da la regulaziun dal dretg federal vertent actualmain. Per l'engrondiment da la zona d'industria datti sco ch'i para in interess public predominant. El è determinà en il plan directiv chantunal e regional sco object ed igl è – en vista als stabiliments d'infrastructura existents (via naziunala A13, trassé da la Viafier retica) – pauc probabel ch'il Rain posteriur vegnia schlargià proximamain en il sector pertutgà. L'art. 41a OPAuas na porscha nagina soluziun per in tal cas. Empè da strapatschar memia fitg l'art. 41a al. 5 OPAuas (renunzia a la determinaziun dal spazi d'auas) u da l'art. 41a al. 4 lit. a OPAuas (territori surbajegià spessamain), pudessi vegnir examinà, da sa fatschentar avertamain cun la problematica e da tshertgar ina soluziun per exempel cun applitgar directamain l'art. 36a LPAuas ed ils principis da la serrada da largias prescritta da la lescha.

1.3. PL Nr. 2015-0675 (vischnanca da Cazas): aual da Summaprada e da Cazas

Il cas

- ¹² En il rom da la revisiun da la planisaziun locala ha la vischnanca da Cazas l'intenziun da midar la classa da la via agricula e forestala actuala, che maina per lung da l'aual da Cazas, ad ina via d'avertura per la piazza da sport da Cazas. Quai pretenda che la via sto vegnir schlargiada e catramada sco er ch'in spartavias nov sto vegnir costruì davent da la via chantunala. Cun examinar il project è la determinaziun dal spazi d'auas ch'è vegnida preschentada en il rapport da planisaziun e da cooperaziun per l'aual da Cazas vegnida refusada sco manglusa. Il spazi d'auas n'importia betg 11 m, mabain 24 m, uschia che la via d'avertura vegnia a sa chattar en il spazi d'auas.

- ¹³ La problematica d'edifizis e da stabiliments ordaifer la zona da construcziun che vegnan a sa chattar en il spazi d'auas vegn tractada pli tard. La situaziun qua avant maun è cumparegliabla ord vista dal dretg material cun ils exempels concrets nr. 2.2. fin 2.4., al giudicament dals quals i po vegnir renvià (cf. cifras marg. 53 ss.). En quest lieu stoi però vegnir sclerì, sch'il spazi d'auas da l'aual da Summaprada e da Cazas dastgass vegnir reducì resguardond il quartier d'abitar orograficamain da la vart dretga sco er cun agid dal fatg excepziunal dal «territori surbajegià spessamain».

Giudicament

- ¹⁴ Il quartier d'abitar per lung da l'aual da Summaprada e da Cazas è però bain surbajegià per gronda part. Guardond sin l'entir territori communal na po el però vegnir attribuì ni al center dal vitg da Summaprada ni a quel da Cazas. Sch'il focus sa chatta sin il terren per lung da l'aual, stoi vegnir constatà che l'aual na curra betg tras il quartier d'abitar, mabain furma ses cunfin. Tenor la pratica dal tribunal federal n'exista en territoris periferics che cunfineschan cun auas currentas «regularmain nagin interess predominant da surbajegiar il

spazi d'auas en moda spessa».¹ La determinaziun dal spazi d'auas na maina betg a quai ch'in svilup dal quartier d'abitadi vers anen vegniss impedì. Il territori pertutgà n'è tenor quai ch'è vegnì explitgà betg «surbajegià spessamain».

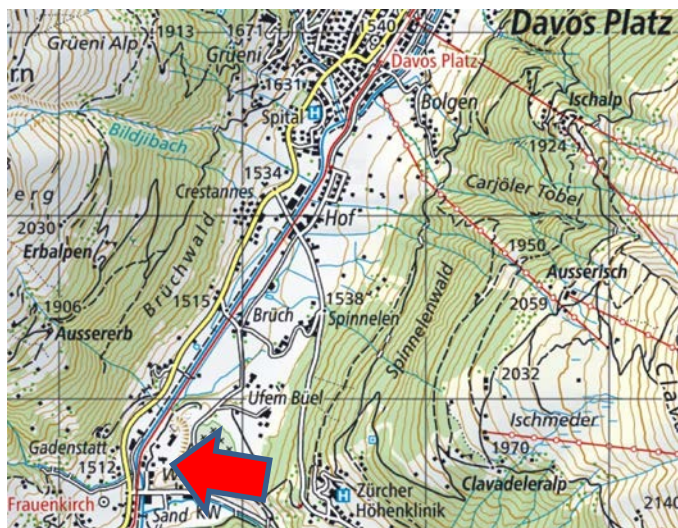
1.4. PL nr. 2015-0187 (vischnanca da Tavau): Gadenstatt / Sandgruoab

Il cas

- ¹⁵ En il rom da la revisiun parziala da la planisaziun locala per la zona da mastergn Oberrauch ha la vischnanca l'intenziun er d'engrandir l'areal da l'implant da gera e da reducir il spazi d'auas a divers lieus. Il rapport da planisaziun e da cooperaziun inditga sco motivaziun per quai l'utilisaziun economica dal terren e la densificaziun posteriura cun serrar largias da construcziun.

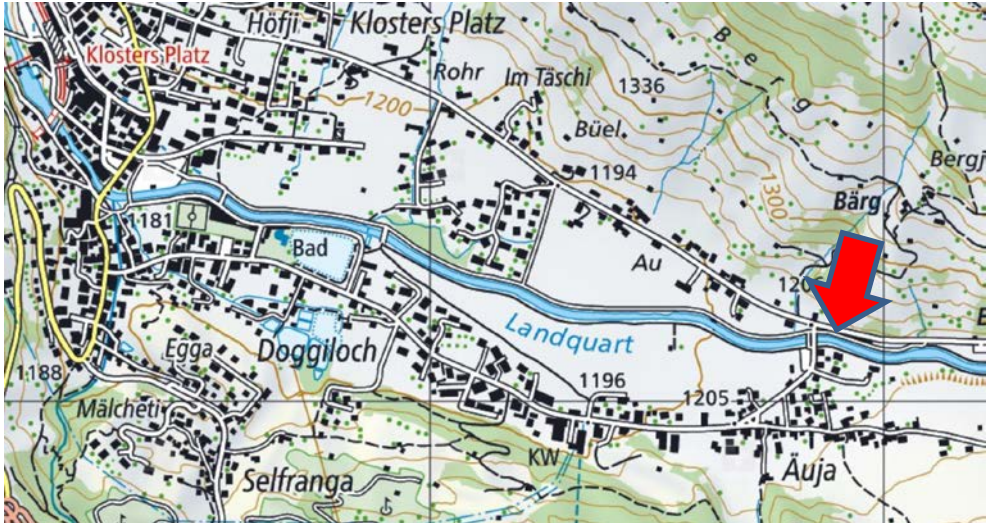
¹ TF 1C_558/2015 (Altendorf), consideraziun 2.7 cun ulteriurs renviaments

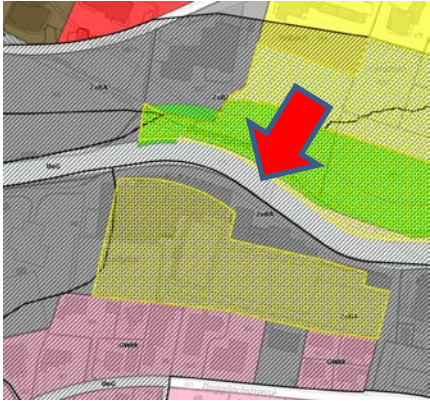
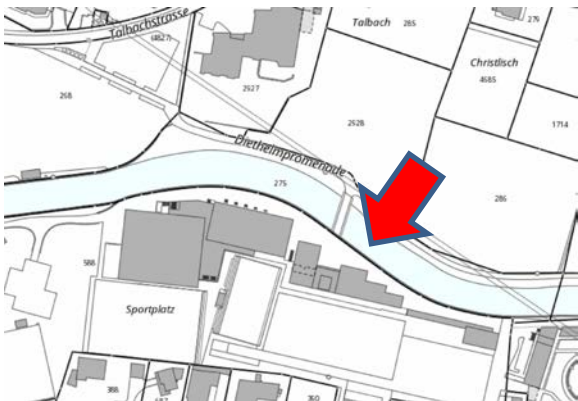
- 16 Tschertgond ina soluziun adequata è ina reducziun dal spazi d'auas vegnida permessa per singuls lieus. Decisiva è stada la qualificaziun dal territori sco punct central dal svilup regional sco er il fatg che la Landwasser è chanalizada dal tuttafatg en il lieu pertutgà e curra en in letg costruì da l'uman. Ina revitalisaziun da l'aua è pauc probabla en il proxim futur. Refusada vegn percunter ina reducziun dal spazi d'auas en il sector da la halla da chavaltgar sco er en il chantun nordvest da la zona da mastergn existenta. I vegn tschentada la dumonda, sch'il spazi d'auas da la Landwasser dastgass vegnir reducì cun agid dal fatg excepziunal dal «territori surbajegià spessamain».

Giudicament

- 17 Sco gia explitgà en la cifra marginala 11 na porscha la regulaziun dal dretg federal nagina soluziun adattada per fixar ils spazis d'auas, sch'in punct central da svilup ch'è vegnì determinà correctamain en il grad planisatoric dal stgalim e ch'è situà a la periferia collidescha cun il spazi d'auas. Apparentamain vulan las disposiziuns da la LPAuas e da la OPAuas gidar a schiar conflicts en centers urbans. Ils giavischs dals territoris rurals n'èn betg vegnids resguardads dal legislatur ni en la lescha ni en l'ordinaziun. Perquai sa tschenta la dumonda, sch'i na stuessan betg vegnir tschertgadas novas soluziuns en quest regard (cumplettaziun dals fatgs excepziunals en la OPAuas, serrar largias giuridicas en l'applicaziun dal dretg).
- 18 La pratica actuala dal tribunal federal è – sco gia explitgà en l'expertisa giuridica – fitg severa en quai che riguarda ils «territoris surbajegiads spessamain». La zona da mastergn Oberrauch sa chatta lunsch davent dal center dal vitg da Tavau e po vegnir designada senza dubi sco separada e periferica. La sostanza architectonica avant maun na mussa nagin quartier urban che stuess vegnir densifitgà or d'ina optica urbanistica. Quai vala en

Situazioni center da sport:

Giudicament

- ²⁰ Sch'il perimeter da consideraziun (entir territori communal) prescrit dal tribunal federal vegn applitgà per il territori Äuja, resulti cleramain ch'il sector, che sto vegnir giuditgà, sa chatta en moda periferica envers il center dal vitg. La reducziun dal spazi d'auas proponida duai vegnir realisada a favur d'ina grupp da chasas che cumpiglia paucs edifizis. Questa grupp sa chatta en ina zona d'edifizis d'abitar. Las surfatschas circumdantas sa chattan en zonas betg surbajegiablas. Sa basond sin ils criteris dal tribunal federal sto vegnir negà l'interess da surbajegiar il spazi d'auas en ina moda pli spessa, pia n'è betg avant maun in «territori surbajegià spessamain» en il senn da l'art. 41a al. 4 lit. a OPAuas.
- ²¹ Il cuntrari è il cas tar il center da sport. Quel pudess almain vegnir taxà sco damanaivel al center. Da la – orograficamain – vart sanestra da la Landquart è en mintga cas raschunaivla ina densificaziun confurma a la zona da la sostanza architectonica coerenta, ch'exista là. Il cas è però atipic en quel senn che la Landquart na traversa nagin quartier, però pussibilitass la reducziun dal spazi d'auas a quest lieu in svilup da l'abitadi vers anen, e quai senza restrenscher la segirezza en cas d'aua gronda. En il sector dal center da sport poi pia vegnir affirmà ch'in «territori surbajegià spessamain» sa chatta da la – orograficamain – vart sanestra dal flum.

1.6. PL nr. 2015-0393 (vischnanca da Falera): ladezza minimala dal spazi d'auas

Il cas

- ²² En il rom da la revisiun totala da la planisaziun locala ha la vischnanca da Falera tranter auter determinà il spazi d'auas. La part sura dal Ual da Mulin è vegnida qualifitgada sco «surbajegiada spessamain». Da quai è resultada ina reducziun da la ladezza dal spazi d'auas. Cun fixar quest spazi d'auas reducì ha la vischnanca «survesì» supplementarmain singuls edifizis, per als excluder dal spazi d'auas, sco er sutpassà per part ina distanza da 5 m envers l'ur da l'aua.
- ²³ Tenor la pratica chantunala usitada sto – per motivs da la protecziun cunter aua gronda – vegnir observada en il territori d'abitadi ina distanza minimala da 5 m envers l'ur da l'aua. Quella servia en cas d'in eveniment d'aua gronda a l'access ed e l'intervenziun cun mesiras immediatas vi da l'aua. Plinavant garanteschia la distanza minimala che l'aua possa vegnir mantegnida e tgirada cun custs relativamain favuraivels. I vegn tschentada la dumonda, sche la fixaziun d'ina tala distanza minimala saja legitima e sche la distanza minimala dastga vegnir sutpassada.

Giudicament

- ²⁴ Tenor l'art. 41a al. 4 lit. a OPAuas po la ladezza dal spazi d'auas vegnir adattada a las relaziuns architectonicas en territoris surbajegiads spessamain, uschenavant che la protecziun cunter aua gronda è garantida. Quai vul dir cun auters plets ch'i na sto vegnir fatga pli nagina ponderaziun cumplessiva dals interess, sch'in «territori surbajegià spessamain» è avant maun. I sto mo vegnir examinà, sche la protecziun cunter aua gronda è garantida. Quella na dastga betg vegnir messa en dumonda cun adattar il spazi d'auas a las relaziuns architectonicas. Las pretensiuns envers la protecziun cunter aua gronda resultan da l'art. 4 da la lescha federala davart la correcziun dals curs d'aua (LCCA).² Tenor quel ston las auas, las rivas e las ovas da la protecziun cunter aua gronda vegnir mantegnidas uschia, che la protecziun cunter aua gronda ch'è avant maun, en spezial la capaciad da deflussiun, vegn garantida. La protecziun cunter aua gronda cumpiglia però er la garanzia che las lavurs da mantegniment necessarias vegnian fatgas, en spezial vi da las ovas da protecziun.³ Ch'i vegn pretendida ina strivla che sto esser libra per il mantegniment, para dad esser adequat. Quai vegn er postulà da l'uffizi federal per aua e geologia (UFAEG).⁴ Il UFAEG propona ina ladezza da 3 m, pretenda però ch'i vegnia observada ina distanza supplementara dals edifizis envers il sector da la riva.
- ²⁵ Sco resultat poi pia vegnir constatà che la pratica usitada d'ina strivla da mantegniment d'ina ladezza da 5 m envers l'ur da l'aua è legitima per garantir il mantegniment da las rivas e da las ovas da protecziun. Sche quests 5 m da la strivla dastgan vegnir sutpassads en il cas singul, sto vegnir giuditgà tenor principis da commensurabladad. En il cas qua avant maun èsi – a nossa opiniun – finalmain decisiv, sche las mesiras concernent la protecziun cunter aua gronda pon vegnir realisadas en la medema qualidad concernent il temp d'intervenziun, concernent la qualidad e concernent las lavurs er, sche la strivla da mantegniment è pli stretga en tsherts lieus.

1.7. PL nr. 2016-0075 (vischnanca da Haldenstein): spazi d'auas dal Rain alpin

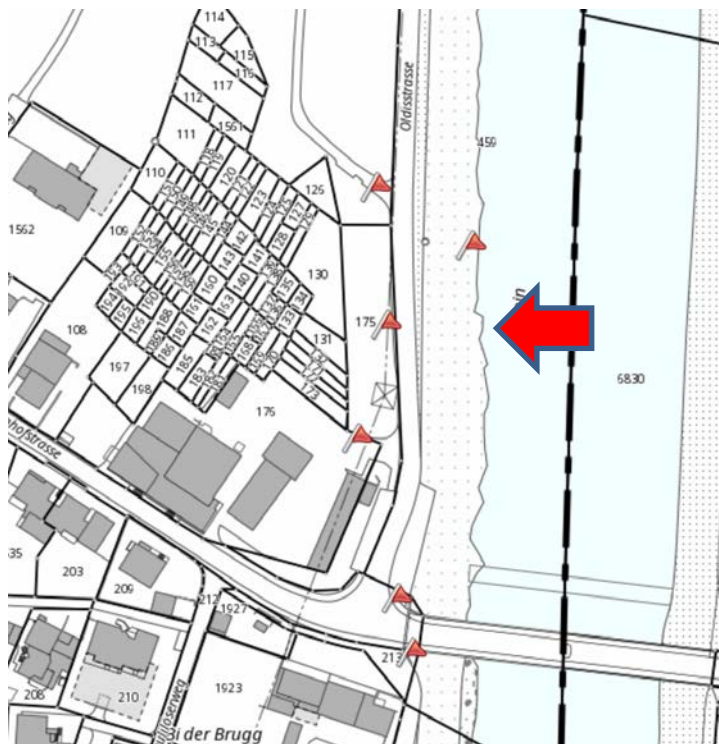
Il cas

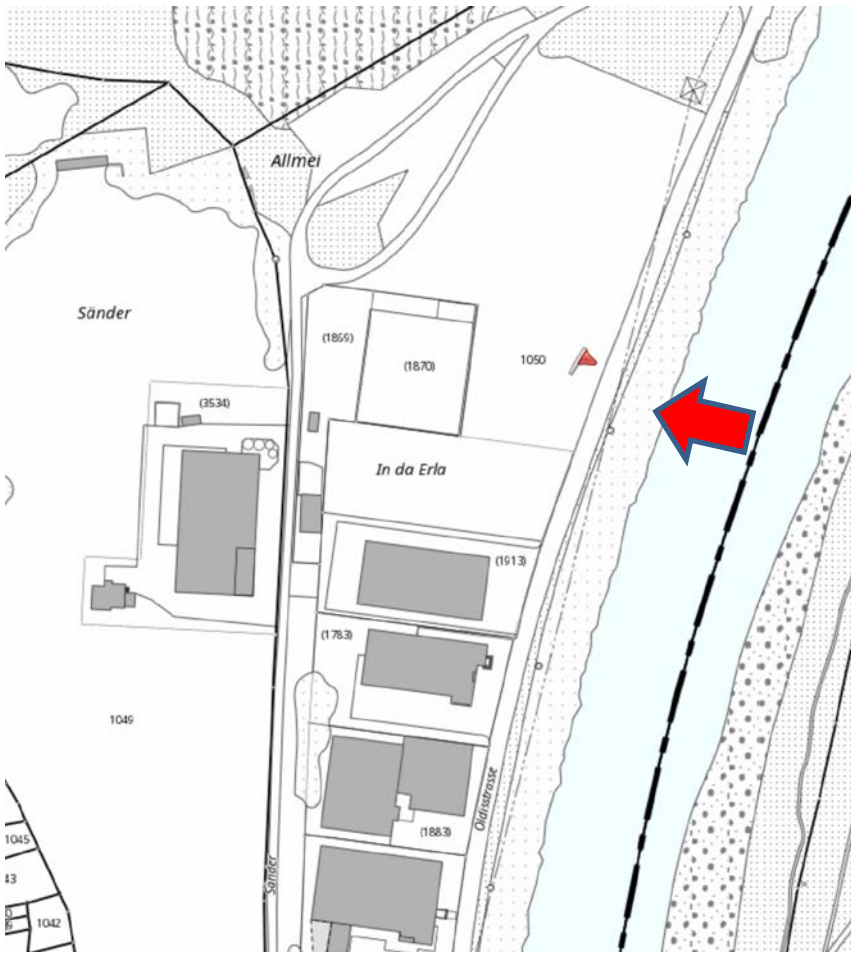
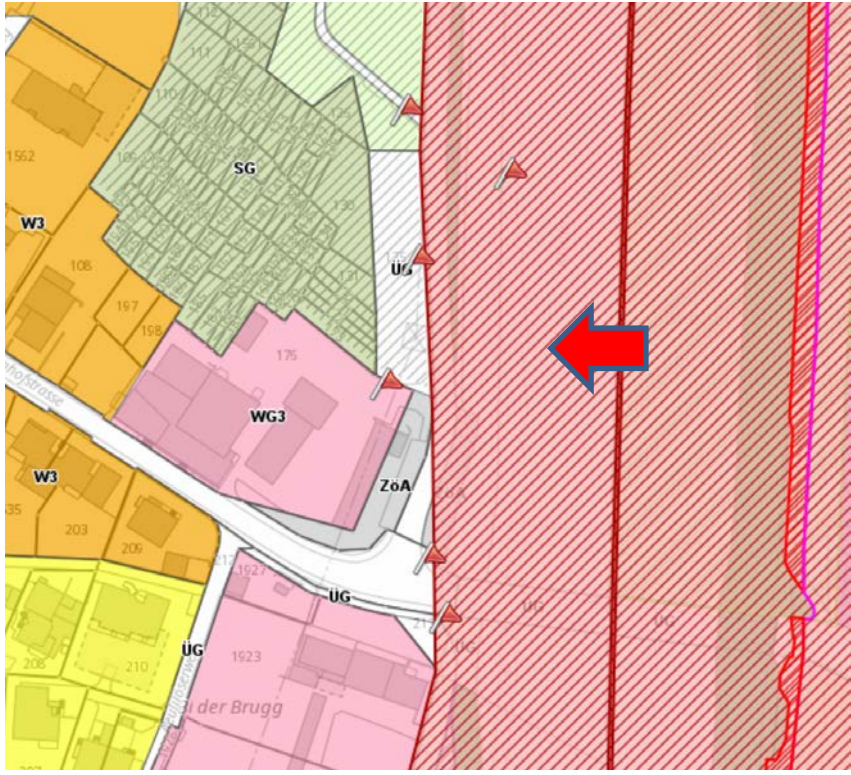
² FRITZSCHE, commentari tar la LPAuas, art. 36a, cifras marg. 104 s.

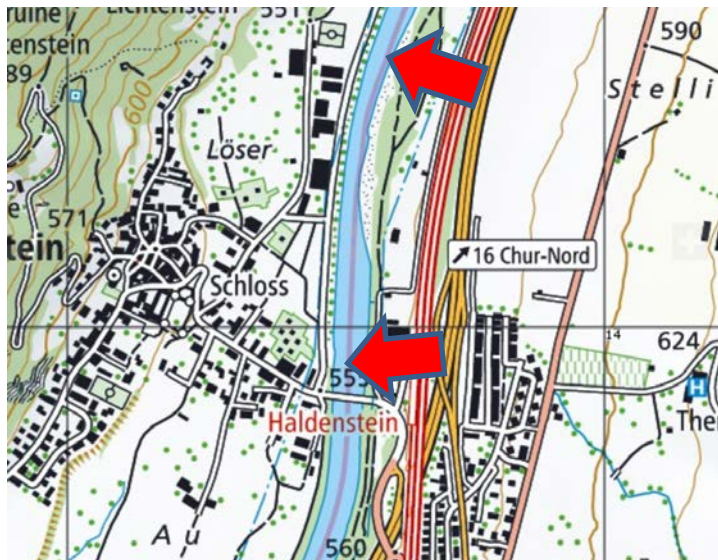
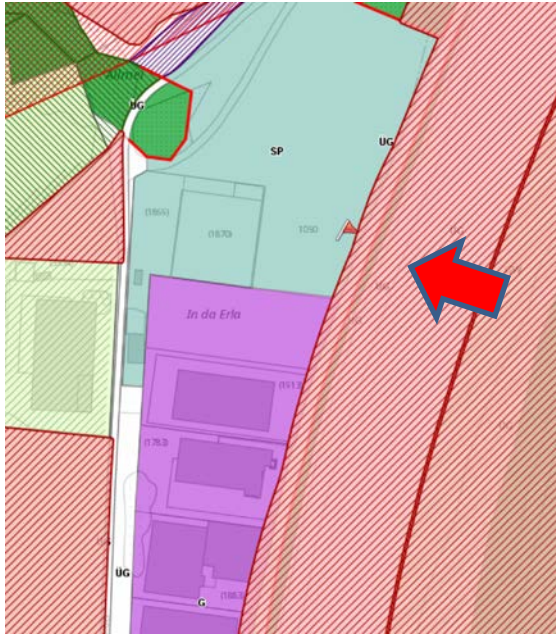
³ HEPERLE, commentari tar la LCCA, art. 4, cifras marg. 8 s.

⁴ UFFIZI FEDERAL PER AUA E GEOLOGIA, protecziun cunter aua gronda vi d'auas currentas, mussavia 2001, p. 18.

- 26 En il rom da la revisiun parziala da la planisaziun locala ha la vischnanca l'intenziun da reducir il spazi d'auas dal Rain alpin a differents lieus. En il rapport da planisaziun e da cooperaziun vegni explitgà en quest connex ch'il spazi d'auas na vegnia – er betg a lunga vista – ad ademplier sia funcziun natirala en ils lieus pertutgads. I saja perquai raschunaivel d'adattar il spazi d'auas a las relaziuns architectonicas essend ch'il territori valia sco surbajegià en moda spessa. Sin differentas parcelas betg surbajegiadas existian projects da construcziun che possian vegnir realisads mo, sch'il spazi d'auas vegnia reduci. Plinavant pussibiliteschia la reducziun da nizzegiar surfatschas en il senn da l'intent da la zona (zona da sport) resp. da realisar il plan da quartier existent («Tor» e «Brugg»).

Giudicament

- ²⁷ Ordavant stoi vegnir rendì attent en moda generala ch'il tribunal federal demussa en sia pratica la pli nova l'opiniun ch'il spazi d'auas stoppia garantir a lunga vista il basegn da spazi da l'aua, independentamain, sche projects da revitalisaziun concrets èn avant maun u betg.⁵ Cun quai refutescha el l'argument che po vegnir scuntrà adina puspè ch'i na saja betg da far quint cun ina revitalisaziun da l'aua il proxim temp. Il giudicament qua sutvart vegn fatg parcella per parcella:

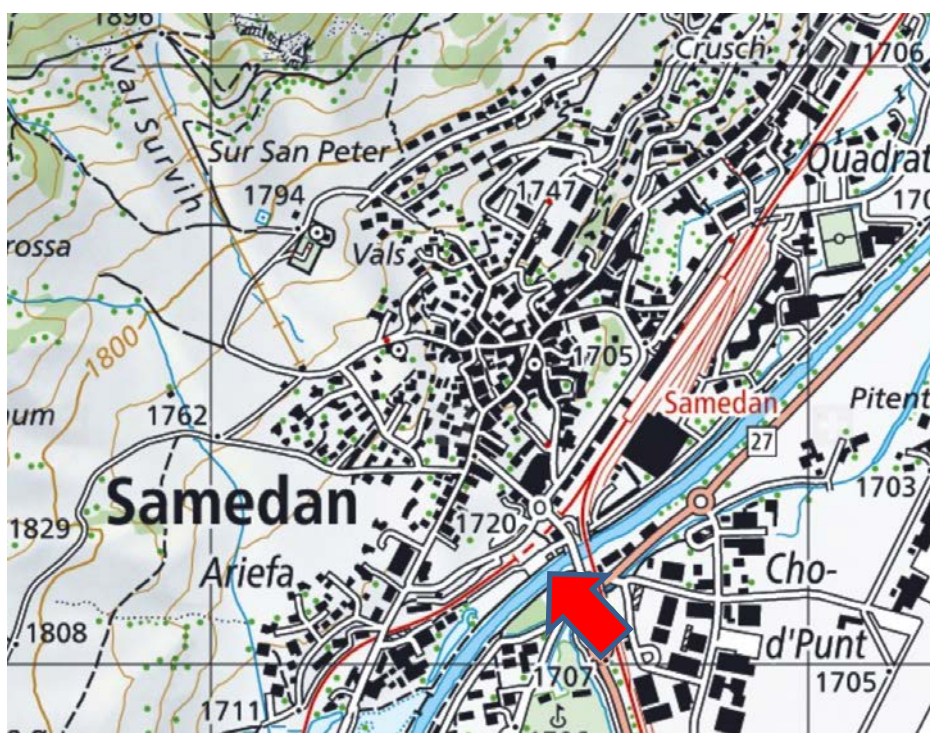
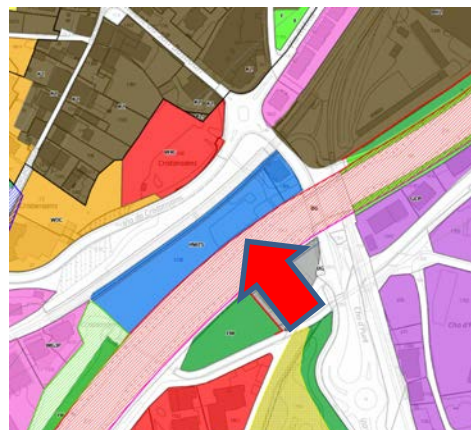
⁵ DTF 140 II 428 consideraziun 8.1, p. 436.

- ²⁸ Parcella nr. 213: La parcella sa chatta a la periferia dal center dal vitg e cunfinescha mo cun l'aua. Sco gia explitgà tar l'aua da Cazas (cas nr. 1.3) n'exista – tenor la pratica dal tribunal federal – en tals cas nagin interess predominant da surbajegiar il spazi d'auas en moda spessa. In quartier d'abitar sto sa sviluppar vers anen, davent da l'aua. En vista a la zona da privel surpostanta cuntrafeschess ina reducziun dal spazi d'auas en il cas qua avant maun eventualmain er a la protecziun cunter aua gronda.
- ²⁹ Parcella nr. 35: parcella da via, per la quala n'exista nagin interess da la densifitgar or d'ina optica urbanistica.
- ³⁰ Parcella nr. 176: idem parcella nr. 213.
- ³¹ Parcella nr. 175: parcella en l'ulteriur territori communal, ordaifer il center dal vitg, cunfinescha cun l'aua, en la zona da privel. Nagina reducziun dal spazi d'auas.
- ³² Parcella nr. 95: zona d'agricultura, situada en moda periferica, per la quala n'exista nagin interess da la densifitgar or d'ina optica urbanistica.
- ³³ Parcella nr. 459: strivla da la riva / scarpa, sto vegnir attribuida cleramain al spazi d'auas.
- ³⁴ Parcella nr. 1050: zona da mastergn / zona da sport: situada en moda periferica, separada dal center dal vitg, cunfinescha cun l'aua, betg surbajegiada en moda spessa. Nagina reducziun dal spazi d'auas.

1.8. PL nr. 2011/0816, 2012/0280, 2014/0154, 2015/0090 (vischnanca da Samedan): Sper l'En

Il cas

- ³⁵ En il rom da la revisiun parziala da la planisaziun locala ha la vischnanca da Samedan transfurmà tranter auter la zona per edifizis e per stabiliments publics (ZESP), ch'existiva en il sector Sper l'En, en ina zona d'hotels e d'abitar (ZHA). En quest connex è la lingia da distanza da las auas envers l'En vegnida reducida. En sia decisiun da recurs dals 14 da schaner 2014 è la regenza vegnida a la conclusiun che la sutpassada da la distanza da las auas saja legitima, perquai ch'il territori pertutgà valia sco «surbajegià per gronda part».

³⁶ La revisiun parziala da la planisaziun locala ha fatg tras ina procedura da recurs tras tut las instanzas ed ina refusaziun a la dretgira administrativa (DA). En sia sentenza dals 16 da favrer 2016 ha la DA affirmà la cumpatibilità da la revisiun parziala da la planisaziun locala cun las disposiziuns da la lescha davart la protecziun da las auas. En sia motivaziun resp. per sia conclusiun ha la dretgira però duvrà – sa referind a la regenza ed als giudicaments dals posts chantunals spezialisads – las noziuns «surbajegià per gronda part» e «surbajegià spessamain» sco sinonims. I sa tschenta la dumonda, sch'il sector Sper l'En, ch'è pertutgà da la revisiun parziala da la planisaziun locala, vala sco «surbajegià spessamain» en il senn da l'art. 41a al. 4 lit. a OPAuas.

Giudicament

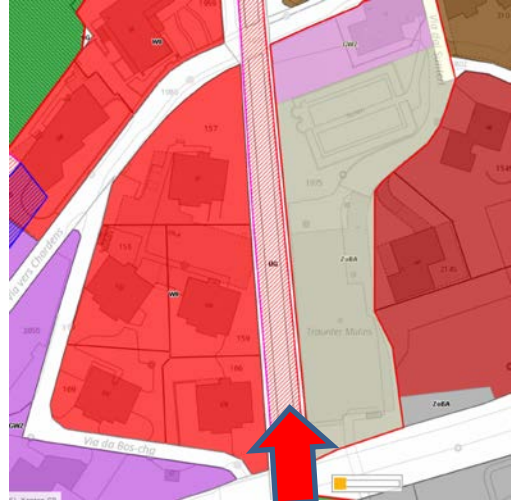
- ³⁷ Tenor la giurisdicziun dal tribunal federal n'èn las noziuns «surbajegià per gronda part» e «surbajegià spessamain» betg sinonimas. La noziun dal «territori surbajegià spessamain» duvrada en l'art. 41a al. 4 lit. a OPAuas fa pretensiuns pli severas a la situaziun da surbajegiada.⁶
- ³⁸ Sch'il focus vegniss drizzà en il cas qua avant maun mo sin il territori Sper l'En e sin il terren per lung da l'En, fiss ina «surbajegiada spessa» dubitabla. Il sector che sto vegnir examinà sa chatta a la periferia dal center dal vitg historic ed ha pli che mo ina largia da construcziun. Il tribunal federal pretenda però in perimeter da consideraziun grond avunda che cumpiglia per regla il territori communal. Resguardond er ils quartiers Ariefa, A l'En e Cho-d'Punt sa chatta il territori Sper l'En en moda centrala en vischinanza directa da la rundella principala dal vitg. Las surfatschas anc betg surbajegiadas e previsas per la midada da zona pussibiliteschan ina densificaziun da las structures urbanas ed in svilup da l'abitadi vers anen. Il territori Sper l'En na sto pia betg mo vegnir qualifitgà sco «surbajegià per gronda part», mabain er sco «surbajegià spessamain» en il senn da l'art. 41a al. 4 lit. a OPAuas.

1.9. PL nr. 2015-0432 (vischnanca da Silvaplauna): zona per hotels en il center dal vitg

Il cas

- ³⁹ En il rom da la revisiun parziala da la planisaziun locala ha la vischnanca tranter auter l'intenziun da midar ina part da la parcella nr. 1975 da la ZESP en ina zona per hotels en il center dal vitg (ZHCV). Per lung da la nova ZHCV curra l'Ovel da Vallun. Tenor il rapport da planisaziun e da cooperaziun duai vegnir renunzià da determinar in spazi d'auas, perquai ch'ina lingua da distanza da las auas saja gia vegnida fixada cun vigur legala en il plan general da furmaziun.

⁶ TF 1C_558/2015 dals 30 da november 2016 (Altendorf), consideraziun 2.7 cun ulteriurs renviaments

40 I vegn constatà ch'il spazi d'auas da l'Ovel da Vallun stoppia vegnir determinà, er sche la lingia da distanza da las auas vertenta garantisce actualmain il spazi ch'è necessari per l'Ovel da Vallun. Plinavant vegn il sectur pertutgà da la midada da zona qualifitgà sco «surbajegià spessamain».

Giudicament

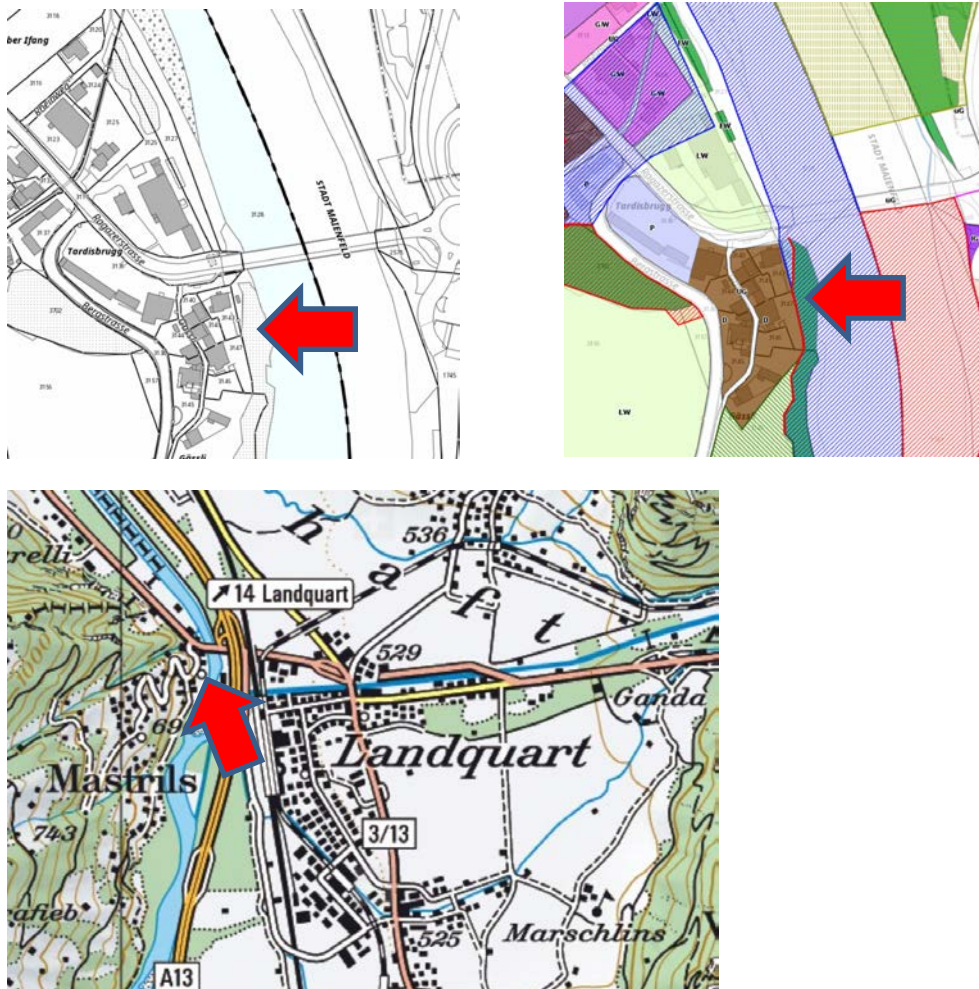
41 Il giudicament dal post specialisà po vegnir approvà. Las premissas per renunziar ad ina determinaziun dal spazi d'auas tenor l'art. 41a al. 5 OPAuas n'èn betg dadas, uschenavant che quai po vegnir giuditgà sin basa da las actas avant maun. Plinavant sto il territori pertutgà vegnir qualifitgà sco «surbajegià spessamain». El n'è betg situà en moda periferica vi d'ina aua, mabain en il territori d'abitadi principal dal vitg e vegn traversà da l'Ovel da Vallun. Or da l'optica da la structura dal lieu èsi giavischabel che questa largia vegnia serrada.

1.10. Revisiun parziala da la planisaziun locala da Landquart: Rain alpin / Schalmans

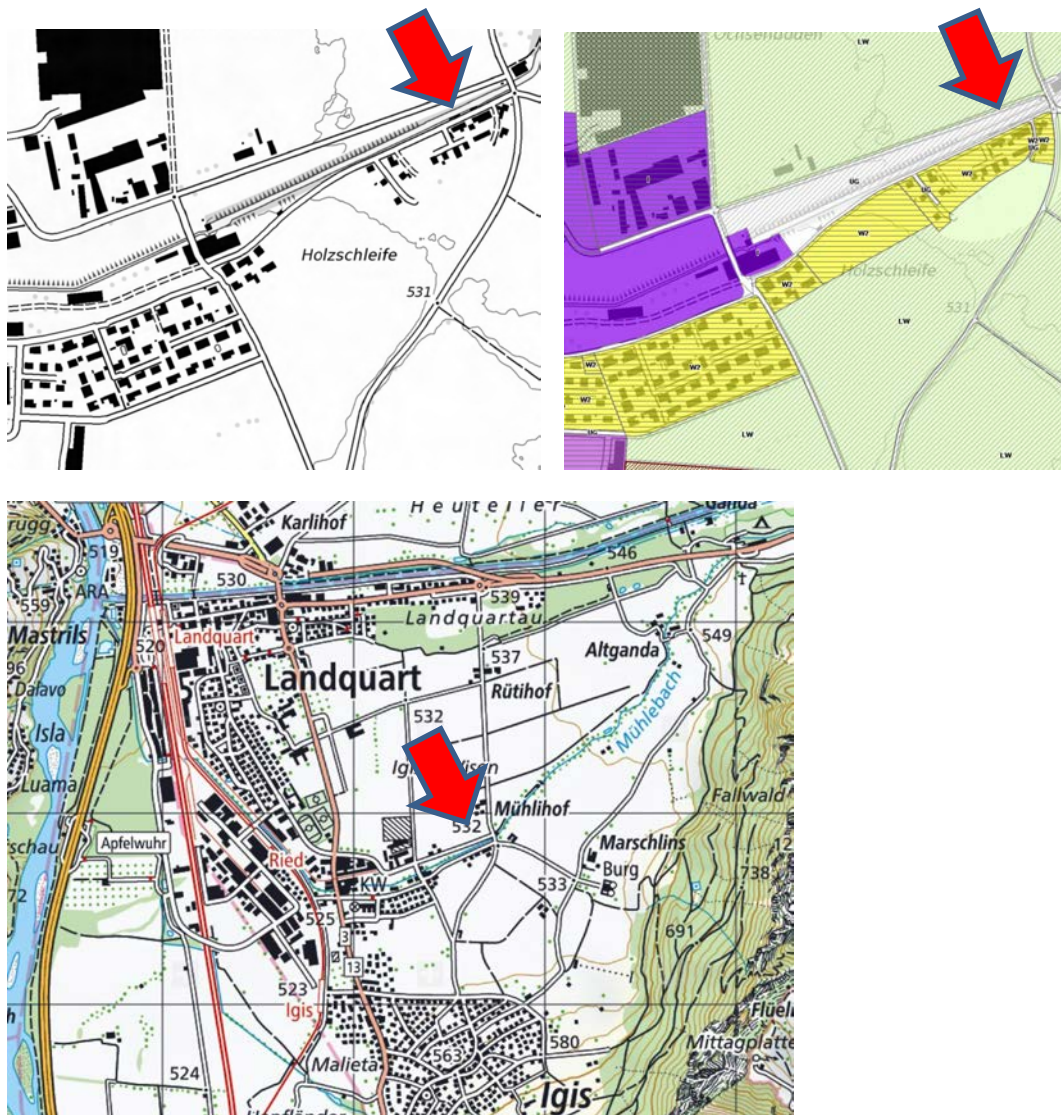
Il cas

- ⁴² Il territori da construcziun da la vart sanestra directamain suenter la punt da Tardis na po tenor la valitaziun dal post chantunal spezialisà cumpetent betg vegnir attribui al «territori surbajegià spessamain». Ina reducziun dal spazi d'auas dal Rain alpin na possia pervia da quai betg vegnir approvada. Il medem vala er per il territori Schalmans che na vala er betg sco «surbajegià spessamain». Ina reducziun dal spazi d'auas dal Mühlbach dad Igis saja inadmissibla.

Situaziun Rain alpin:

Situaziun Schalmans:

Giudicament

- ⁴³ La grupp da chasas tar la punt da Tardis è situada en moda periferica envers il territori da construcziun da Landquart sco er envers il center dal vitg da Mastrils. Ils edifizis existents cunfineschan cun il Rain alpin che ha en quest sector – uschenavant che quai è percorschibel sin las fotografias en las actas – ina ritga zona da vegetaziun. La situaziun sumeglia a quella en la decisiun dal tribunal federal «Hurden». ⁷ Per surbajegiar en moda spessa il spazi d'auas na datti en quest lieu nagin interess predominant. L'effectiv da la grupp da chasas periferica ed il svilup da la structura urbana da Mastrils na dependan betg d'ina surbajegiada da la zona da riva ch'è anc libra. Il territori na po betg vegnir qualifitgà sco «surbajegià spessamain».

⁷ TF 1C_473/2015.

- ⁴⁴ La situaziun a Schalmans po vegnir cumparegliada cun quella da la decisiun dal Tribunal federal «Dagmarsellen».⁸ La gruppa da chasas Schalmans è situada a la periferia e separada dal territori da construcziun vischin dal center tras surfatschas utilisadas da l'agricultura. Ils conturns n'èn per gronda part betg surbajegiads. A Schalmans n'è pia betg avant maun in «territori surbajegià spessamain».

Conclusiuns:

- ⁴⁵ En sias sentenzias davart la tematica dal «territori surbajegià spessamain» ha il tribunal federal applitgà fin ussa ina scala da giudicament trasora fitg severa. Tar vischnancas pli pitschnas cumpiglia il perimeter da consideraziun l'entir territori communal. Partind da quai examinescha il tribunal federal en spezial la structura architectonica avant maun e la situaziun concreta dal territori pertutgà. Igl è remartgabel che la qualificaziun sco «territori surbajegià spessamain» n'è fin ussa anc mai vegnida applitgada per gruppas da chasas e per aclauns periferics, q.v.d. separads dal territori d'abitadi principal resp. ch'ina tala structura d'abitadi excluda directamain ch'in «territori surbajegià spessamain» saja avant maun. Ils exempels or da la pratica qua avant maun mussan che questa chapientscha dal fatg excepziunal tras ils derschaders suprems restrenscha fermamain il spazi d'agir en il Grischun, nua ch'èn avant maun sco structura tipica – ultra dals paucs centers d'aglomeraziun – tals aclauns e talas gruppas da chasas separadas dal center dal vitg.
- ⁴⁶ Ils exempels or da la pratica giuditgads mussan ultra da quai che la regulaziun dal dretg federal per determinar ils spazis d'auas na porschan nagina soluziun adattada, sch'in punct central da svilup ch'è vegnì determinà correctamain en il grad planisatoric dal stgalim e ch'è situà a la periferia collidescha cun il spazi d'auas. Apparentamain vulan las disposiziuns da la LPAuas e da la OPAuas gidar a schliar conflicts en centers urbans. Ils giavischs dals territoris rurals n'èn betg vegnids resguardads dal legislatur ni en la lescha ni en l'ordinaziun. Perquai sa tschenta la dumonda, sch'i na stuessan betg vegnir tschertgadas novas soluziuns en quest regard. En dumonda vegnissan ina cumplettaziun dals fatgs excepziunals en la OPAuas sin via politica u ina serrada da las largias en l'applicaziun dal dretg. I sa chapescha da sez ch'il pass menziunà sco ultim è adina collià cun ristgas processualas correspudentas.

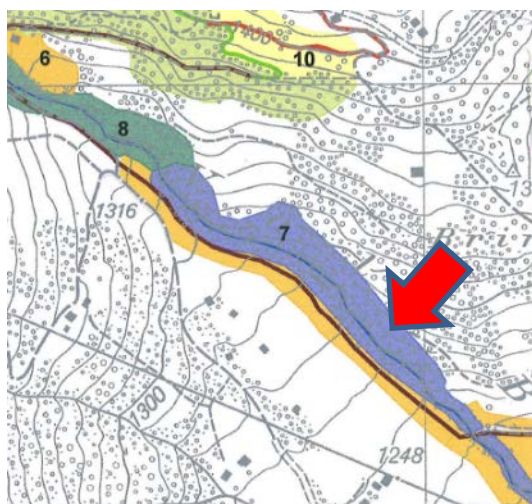
⁸ DTF 140 II 428.

2. Exempels or da la pratica per edifizis e stabiliments ordaifer la zona da construcziun

2.1. EOZ nr. 2015-0172 (vischnanca da Laax): nova via da velos da muntogna

Il cas

- ⁴⁷ L'object da la dumonda da construcziun è la renovaziun, l'extensiuin ed il spustament da tschertas parts da l'implant da velos da muntogna „Never End Trail“ – 2. etappa en la vischnanca da Laax. La part sut dal traject da velos da muntogna a Laax-Murschetg, ch'exista gia dapi l'onn 1997, è per part vegnida concepida da nov resp. sanada. Il traject da la via da velos da muntogna da la Val Buglina è vegnì dischlocà a l'ur dal guaud ed ha per part ina distanza da paucs meters envers il Ual Val Buglina. En quest sectur sa chattava la via da velos da muntogna tenor la dumonda da construcziun entaifer il spazi d'auas tenor las disposiziuns transitoricas tar la midada da l'ordinaziun davart la protecziun da las auas dals 4 da matg 2011.

- ⁴⁸ La permissiun dal traject da velos da muntogna per lung dal Ual Val Buglina è stada contestada, perquai che la via da velos da muntogna entaifer la distanza da las auas na saja ni liada al lieu ni sa chattia en l'interess public. Cun differentas cundiziuns è la permissiun vegnida concedida il 1. da matg 2015. Tranter auter èsi vegnì ordinà che l'implant da velos da muntogna en il sectur da la Val Buglina stoppia vegnir dischlocà cun agid da saivs en direcziun da la prada là, nua ch'el saja memia dasperas al sectur respectiv.

Giudicament

- ⁴⁹ L'emprim sa tschenta la dumonda, sch'ina via da velos da muntogna po in summa vegnir subsummada a la noziun "implant", per il qual po vegnir dumandà ina permissiun excepziunala tenor l'art. 41c al. 1 OPAuas. L'art. 41c al. 1 OPAuas na menziunescha betg explicitamain las vias da velos da muntogna sco implants che sa chattan en l'interess public e che dastgan vegnir construids en il spazi d'auas, sche lur dependenza dal lieu è cumprovada. L'enumeraziun cumpiglia "implants sco vias e sendas da viandar, implants electrici da flum u punts". Sco ch'i resorta gia da la formulaziun n'è questa enumeraziun betg definitiva. Pervia da l'enumeraziun exemplarica ed en spezial pervia da la menziun explicita da las vias e sendas da viandar na datti nagin motiv objectiv da betg renconuscher las vias da velos er sco implants che sa chattan en l'interess public en il senn da l'art. 41c al. 1 OPAuas. La fin finala servan ellas per gronda part al medem intent sco vias da viandar, numnadamain a realisar il traffic betg motorisà. A vias da velos da muntogna u en general a vias da velos na po ultra da quai betg vegnir snegà in interess public. Silmain èn il mantegniment e la construcziun da vias da velos e da vias da viandar menziunads en l'art. 3 al. 3 lit. c da la lescha davart la planisaziun dal territori (LPT). Tenor il rapport explicativ da l'uffizi federal d'ambient (UFAM) tar l'ordinaziun davart la protecziun da las auas sa chattan alura en l'interess public er vias che servan ad intents da la recreaziun; en analogia a quai po quest interess public er vegnir concedì a vias da velos da muntogna.
- ⁵⁰ En in proxim pass sto vegnir examinada la dependenza dal lieu en il cas concret. Sco declerà en l'expertisa giuridica (cifra marg. 56) basta ina dependenza dal lieu relativa. La finala ston esser avant maun motivs spezialmain impurtants ed objectivs che laschan parair il lieu giavischà (resp. qua il trassé giavischà) en il spazi d'auas sco bier pli avantagius ch'in lieu ordaifer il spazi d'auas. Sche quai è il cas, sto vegnir giuditgà en il rom d'ina ponderaziun dals interess. Motivs objectivs che pledan en il cas qua avant maun per in lieu entaifer il spazi d'auas pudessan esser il caracter e la structura dal terren u ina via ch'è gia avant maun. Quant enavant che tals motivs èn stads avant maun, na resorta betg da las actas cun in'evidenza definitiva. Sco ch'i para n'èn quests motivs dentant betg vegnids resguardads sco impurtants avunda, essend ch'il UST ha decretà ina translocaziun da la via da velos da muntogna davent da l'aual en direcziun da la prada. Quai n'è segiramain betg stà da contestar.

2.2. EOZ nr. 2015-0085 (vischnanca da Trimmis): restructuraziun da la via da velos per lung dal Rain (catramaziun)

Il cas

- ⁵¹ L'object da la dumonda da construcziun è la restructuraziun da la via da velos Maschänsler Rufe – Dorf Rufe a Trimmis. La via da velos existenta è part da la via da velos naziunala nr. 2 ed ha ina surfatscha natirala da gera. Tenor la dumonda da construcziun èsi previs da catramar la via da velos sin ina lunghezza da 1290 meters. Il project da construcziun è situà en la zona umida nr. A-25 "Trimmiser Rodauen" d'impurtanza regiunala.

- ⁵² En il rom da la procedura EOZ è la via da velos vegnida giuditgada sco betg liada al lieu sut l'aspect da la lescha davart la protecziun da las auas. Pervia da quai stoppia vegnir prendida en mira ina translocaziun a l'ur dal perimeter da la zona umida. La via da velos saja però protegida en sia existenza. Quai cumpiglia però mo la tgira necessaria per mantegnair la via da velos en la medema dimensiun. Ina restructuraziun da la via da velos sco er sia catramaziun na possian betg vegnir resguardadas sco mesiras da mantegniment e sajan inadmissiblas. En moda negativa è er vegnida giuditgada la catramaziun sut l'aspect da la protecziun da la natira. La permissiun è vegnida concedida cun cundiziuns. Uschia sto la cuvrada da catram vegnir remplazzada tras ina stresa da basa stabilisada cun cement e la via na dastga betg esser pli lada che 3 meters entaifer l'areal da guaud.

Giudicament

- ⁵³ Ina via da velos represchenta in "implant" en il senn da l'art. 41c al. 1 OPAuas.⁹ La via da velos che sto vegnir giuditgada qua exista gia. Perquai vala la garanzia d'existenza tenor l'art. 41 al. 3 OPAuas.¹⁰ La via da velos sa chatta ordaifer la zona da construcziun. Pervia da quai vegn applitgada la garanzia d'existenza extendida a norma da las disposiziuns da l'art. 24c LPT resp. art. 42 da l'ordinaziun davart la planisaziun dal territori (OPT).¹¹ Admissibels èn – ultra da las lavurs da mantegniment e da las lavurs simplas da renovaziun – pia er renovaziuns, midadas parzialas ed engrondiments moderads. Er qua sto però vegnir resguardà il princip da l'identitad, q.v.d. il "character" da l'implant vertent sto da princip restar mantegnì en quai che concerna la dimensiun, l'aspect exteriur sco er l'intent ed i na dastgan vegnir creads nagins effects essenzialmain novs per l'urden d'utilisaziun, per l'avertura e per l'ambient. La finala resta resalvada la cumpatibilitad cun ils giavischs relevants da la planisaziun dal territori (art. 24c al. 5 LPT). Il giudicament da l'identitad pretenda en quest connex che tut las circumstanzas vegnian ponderadas; ils giavischs impurtants da la planisaziun dal territori ston vegnir resguardads en il rom d'ina consideraziun cumplessiva dals interess.
- ⁵⁴ En il cas qua avant maun èn quests princips decisivs en spezial en quai che riguarda la dumonda da la catramaziun. D'ina vart stoi vegnir resguardà che la via da velos è ina part integrala da la via da velos naziunala nr. 2 frequentada fermamain e ch'ella serva ultra da quai sco colliaziun per ils pendularis che van cun il velo dapart da la via chantunala sin l'axa Zizers – staziun da Haldenstein – Cuir. La catramaziun da la via da velos nr. 2 tranter Tumein e Landquart è francada sco mesira nr. 117 en il program d'aglomeraziun Cuir, approvà da la confederaziun e dal chantun, ed en il plan directiv regional dal Grischun dal nord. Uschenavant pledan interess impurtants per ina catramaziun. Il medem mument na poi betg vegnir snegà ch'ina catramaziun ha ina influenza considerabla sin l'aspect exteriur sco er sin l'intent da la via vertenta e ch'ella è pervia da quai senz'auter adattada da stgaffir effects essenzials novs per l'ambient. Ultra da quai sa chatta il territori en ina zona umida d'impurtanza regionala e – tenor las actas – pudess la catramaziun chaschunar in effect da barriera per animals pitschens. Ord vista da questas differenzas tar ils interess para la soluziun ch'è vegnida prendida en la permissiun sco adattada, numnadamain da far ina stresa da basa stabilisada

⁹ Cf. en quest connex la cifra marg. 51 qua survant.

¹⁰ Jau part dal fatg che la via da velos è vegnida construida legalmain da sias uras; l'utilisabladad conferma a l'intent da la via da velos è notorica.

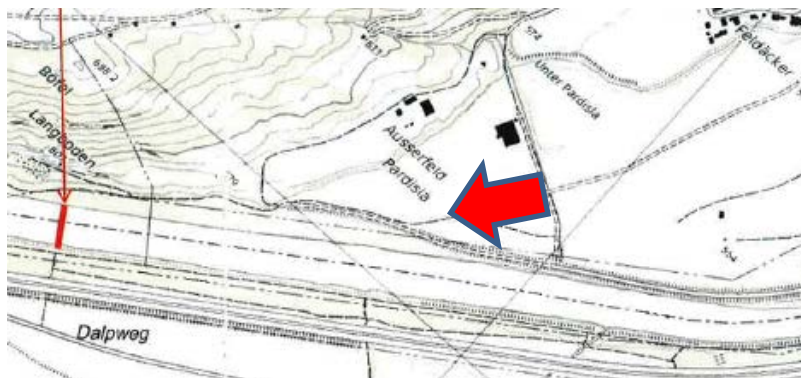
¹¹ Cf. cifras marg. 88 ss. da l'expertisa giuridica; la dumonda da la dependenza dal lieu na sa tschenta uschia betg.

cun cement empè d'ina cuvrada da catram. Quai oravant tut er sut l'aspect ch'il traject che sto vegnir catramà è relativamain lung.

2.3. EOZ nr. 2016-0596 (citad da Cuira): restructuraziun da la via da velos per lung dal Rain e construcziun d'ina nova punt sur il Rain (catramaziun)

Il cas

- ⁵⁵ L'object da la dumonda da construcziun è la punt da velos e da peduns per la colliaziun tranter Cuira e Haldenstein sin autezza da la Scalettastrasse. La punt da velos e da peduns per il traffic betg motorisà è ina part integrala dal plan general d'avertura (PGA) da Cuira; en il PGA da la vischnanca da Haldenstein è vegnida definida la situaziun da la colliaziun nova en la prolungaziun da la Scalettastrasse ed a la fin da la via sin la vart da Haldenstein e surpigliada en il plan directiv chantunal. Sin la vart da Haldenstein maina la colliaziun per lung dal Rain sin ina via champestra existenta si en il vitg.

Giudicament

- ⁵⁶ L'admissibilitad da la punt da velos e da peduns è incontestada; differenzas hai mo dà areguard la via d'access da la vart da Haldenstein a partir dal profil 1513.61 (en direcziun da Haldenstein). Quest traject sa chatta entaifer il spazi d'auas fixà provisoricamain. Cler èsi che la via da velos è in implant en il senn da l'art. 41c a. 1 OPAuas.¹² En il cas qua avant maun sto mo vegnir controllada la dumonda da la dependenza dal lieu. Sco gia explitgà en l'expertisa (cifras marg. 56 ss.) na sto – per affimar la dependenza positiva dal lieu – tenor la pratica dal tribunal federal in lieu, che sa chatta en la zona da construcziun resp. qua ordaifer il spazi d'auas, betg esser excludì absolutamain. I basta la dependenza dal lieu relativa, sche motivs impurtants laschan apparair in lieu entaifer il spazi d'auas sco considerablamain pli avantagius envers auters lieus

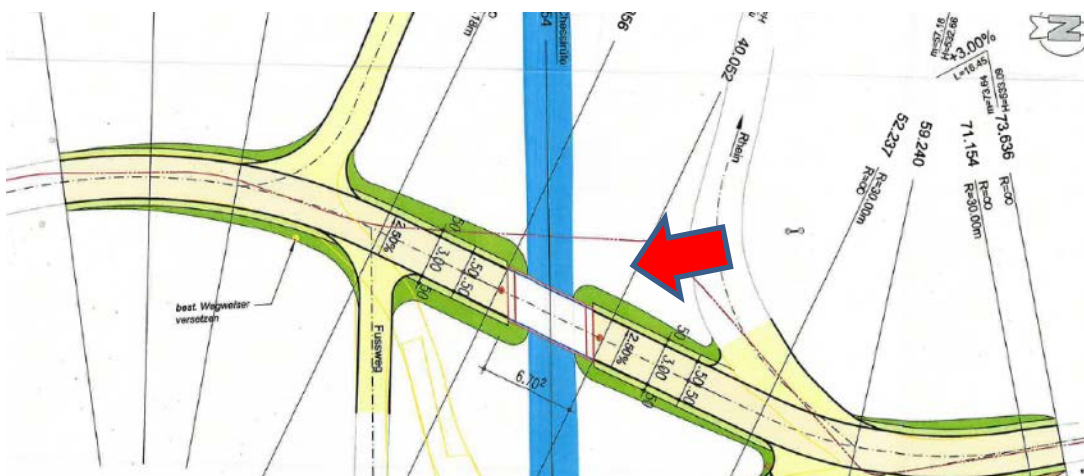
¹² Cf. cifra marg. 51.

ordaifer il spazi d'auas (cf. tar tut questa problematica DTF 141 II 245 consideraziun 7.6.1). Quai po vegnir affirmà en il cas qua avant maun. Tenor il stadi da las actas na datti nagins interess impurtants da la protecziun da la natira e da la cuntrada che pledassan cunter ina via da velos en il spazi d'auas. En spezial na sa chatta il territori betg en in inventari u giada autramain ina protecziun speziala. Er las finamiras da protecziun tenor l'art. 36a al. 1 LPAuas na vegnan betg tangadas. Da l'otra vart pon vegnir scuvids facturs tecnicos, da la gestiun e da l'economia da manaschi che pledan cleramain per il trassé tschernì. La colliaziun da velo exista gia – almain sco senda. Ella è la cuntinuaziun da la colliaziun ch'exista gia dal vitg da Haldenstein en direcziun Ausserfeld / Pardisla, sa collia cun la rait existenta e po vegnir realisada senza gronds custs e senza blera lavur. Sut questas circumstanzas èsi en mintga cas giustifigà da partir d'ina dependenza dal lieu relativa.

2.4. EOZ nr. 2016-0941 (vischnanca da Zizers): demoliziun e reconstrucziun da la punt da velos cun la spustar per ca. 20 m (catramaziun)

Il cas

- ⁵⁷ L'object da la dumonda da construcziun è il remplazzament da la punt da velos existenta che maina sur la "Chessirüfe" a Zizers. La punt da lain existenta duai vegnir remplazzada tras ina punt d'atschal. Il medem mument duai il trassé vegnir adattà a las novas pretensiuns da segirezza. La via da velos che maina sur la punt è part integrala da la ruta da velos naziunala. Contestada è la catramaziun dal vial, perquai che l'object sa chatta en il sectur da las "zonas umidas dal Rain da Zizers fin Mastrils" d'impurtanza regionala.

Giudicament

- ⁵⁸ La via da velos represchenta in "implant" en il senn da l'art. 41c al. 1 OPAuas. Ultra da quai existan gia la via da velos sco er la punt da velo, uschia ch'i vegnan applitgadas las reglas da la garanzia d'existenza extendida.¹³
- ⁵⁹ En quai che riguarda las dumondas dal caracter da l'implant, da l'interess public e da la dependenza dal lieu poi vegnir renvià a las explicaziuns tar ils cas precedents. A mes avis èn quests criteris incontestads e dads cleramain. Il tema da discussiun è unicamain la dumonda da la catramaziun. Tenor l'agid d'execuziun tar il traffic betg motorisà nr. 5 (manual per la planisaziun da rutas da velo) da l'uffizi federal da vias (UVIAS) duain rutas da velo, en spezial per il traffic quotidian, avair – sco finamira – ina stressa da cuvrada da catram u da betun uschè platta ed uschè fina sco pussaivel.¹⁴ Uschenavant che trajects cun cuvridas natiralas vegnan integrads en la ruta (p.ex. per traversar in territori protegì), recumonda il manual da far stim da la buna qualidad da la cuvrada definitiva sco er d'observar ina regulaziun da mantegniment efficazia.¹⁵ Il cuntegn da quest agid d'execuziun è da chapir sco recumandaziun che sto però vegnir integrada ed examinada en la ponderaziun dals interess da mintga singul cas.
- ⁶⁰ En il cas qua avant maun sa tracti d'ina via da velos existenta, per la quala valan pia ils principis da la garanzia d'existenza extendida.¹⁶ La midada d'ina cuvrada sto – sco noziun – vegnir qualifitgada sco renovaziun resp. sco midada parziala en il senn da l'art. 24c LPT. Sia admissibladad vegn giuditgada a maun da la dumonda, sche l'identitad da l'implant inclusiv ses conturns vegn mantegnida en moda essenziala. En quest connex èn resalvads en mintga cas ils giavischs impurtants da la planisaziun dal territori (art. 24 al. 5 LPT).
- ⁶¹ Tenor il stadi da las actas sa restrenscha la catramaziun prevista sin la punt e sin in sector parzial avant resp. suenter la punt. Cunter la catramaziun da la punt n'èn – bain or da motivs da la tecnica da construcziun – vegnidas fatgas naginas objecziuns. La catramaziun da dus secturs parzials relativamain pitschens avant e suenter la punt na chaschuna betg ch'il caracter da l'implant vegnia midà en quai che concerna la dimensiun, l'aspect exteriur sco er l'intent. I na sto er betg vegnir fatg quint cun consequenzas essenzialmain novas per l'urden d'utilisaziun, per l'avertura u per l'ambient. Tenor la

¹³ Cf. cifra marg. 87 da l'expertisa giuridica.

¹⁴ Agid d'execuziun tar il traffic betg motorisà nr. 5, consultabel sut:

<https://www.gr.ch/DE/institutionen/verwaltung/bvfd/tba/flv/dokumentation/hblv/Seiten/default.aspx>, p. 28.

¹⁵ Agid d'execuziun tar il traffic betg motorisà nr. 5, p. 29.

¹⁶ Cf. cifras marg. 89 ss. da l'expertisa giuridica.

constataziun dal post chantunal spezialisà competent "na disturba la catramaziun da questa pitschna part da la via strusch la zona umida". Uschenavant na pledan er nagins giavischs impurtants da la planisaziun dal territori (inclusiv protecziun da la natira e da la cuntrada) cunter la catramaziun previsa. Ord vista da questas explicaziuns è la catramaziun giavischada per il sector previs pia admissibla. In'otra decisiun stuess vegnir prendida, sche la catramaziun pertutgass in traject essenzial pli lung e chaschunass uschia in disturbi da la zona umida che stuess vegnir prendi serius. En quest cas stuessan ils interess da la planisaziun dal territori bain vegnir taxads pli ferm.

Conclusiuns tar la tematica da las vias da velos e da velos da muntogna

- ⁶² Schebain che las vias da velos e da velos da muntogna na vegnan betg menziunadas explicitamain en l'art. 41c al. 1 OPAuas, èn ellas "implants che sa chattan en l'interess public" tenor questa disposiziun. La definiziun da l'implant tenor l'art. 41c al. 1 OPAuas è exemplarica, ma l'enumeraziun n'è betg definitiva; vias da velos e da velos da muntogna servan per gronda part al medem intent sco las sendas da viandar che vegnan numnadas explicitamain, numnadamain a la realisaziun dal traffic betg motorisà. Pervia da quai han las vias da velos e da velos da muntogna il medem status giuridic en quai che riguarda la definiziun da l'implant.
- ⁶³ Cun examinar la dependenza dal lieu sto la dependenza dal lieu relativa vegnir prendida sco basa. Quai vul dir ch'i ston la finala esser avant maun motivs spezialmain impurtants ed objectivs, che laschan parair il lieu giavischè resp. il trassé tschernì en il spazi d'auas sco bler pli avantagius ch'in tal ordaifer il spazi d'auas. Quai sto vegnir giuditgà en il rom d'ina consideraziun dals interess sin basa da motivs objectivs (character e structura dal terren, via ch'è gia avant maun e.u.v.). Pli impurtants ch'ils interess da la protecziun da l'ambient (lescha federala davart la protecziun da la natira e da la patria [LPNP]/protecziun da la cuntrada e.u.v.) èn en il cas concret e main che la dependenza dal lieu en il spazi d'auas sa lascha giustifitgar cun motivs tecnics, da la gestiun e da l'economia da manaschi. Cas cuntrari èn quests facturs numnads sco ultims pli impurtants, uschenavant ch'ina via da velos e da velos da muntogna na tanghescha nagins (u tanghescha mo minimalmain) aspects ecologics u da la cuntrada.
- ⁶⁴ Per vias da velos e da velos da muntogna existentas valan ils princips da la garanzia d'existenza extendida. Uschenavant ch'ina midada da la cuvrida en il

senn d'ina catramaziun sto vegnir examinada, vegn sia admissibladad giuditgada a maun da la dumonda, sche l'identitad da l'implant inclusiv ses conturns vegn mantegnida en moda essenziala. En quest connex èn resalvads en mintga cas ils giavischs impurtants da la planisaziun dal territori. Pli pitschens ch'ils interess da la protecziun da la natira e da la cuntrada èn e plitost ch'il giavisch da catramar vias da velos sa lascha giustifitgar. En quest connex ston er vegnir resguardads ils interess dal traffic betg motorisà; pli gronds che quels interess èn (interess naziunal u regiunal) e plitgunsch ch'ina catramaziun da las vias da velos sa giustifitgescha. Er l'existenza d'ina zona umida n'excluda betg categoricamain ina catramaziun, uschenavant che l'intervenziun è minima e pertutga mo in traject curt. Savens laschan talas intervenziuns er sa relativar cun cundiziuns raschunaivlas.

2.5. EOZ nr. 2013-0166 (vischnanca da Scuol): Remisa / stalla da muvel manidel (demoliziun e reconstrucziun)

Il cas

- ⁶⁵ L'object da la dumonda da construcziun èn stadas la demoliziun e la reconstrucziun d'ina remisa / stalla da muvel manidel en la vischnanca da Scuol. L'edifizi sa chatta en il spazi d'auas tenor las disposiziuns transitoricas. Per il project da construcziun ha il UST concedì la permissiun EOZ cun cundiziuns (che n'han però betg pertutgà il spazi d'auas).

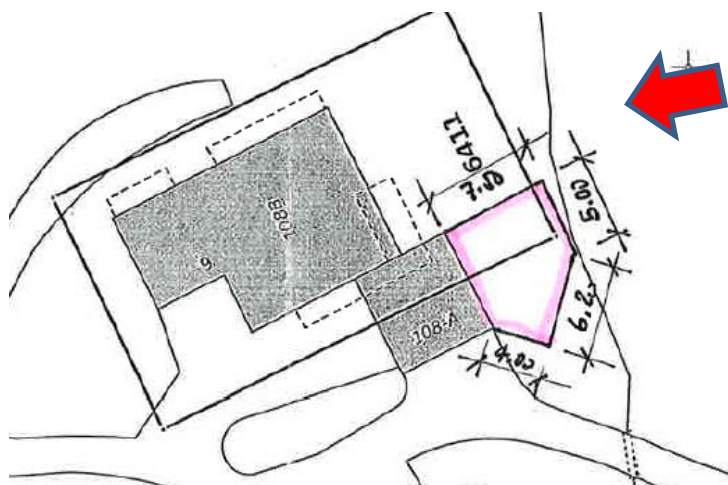
Giudicament

- ⁶⁶ Per l'edifiz existents valeva la garanzia d'existenza extendida tenor las reglas da l'art. 24c LPT (cf. cifras marg. 86 ss. da l'expertisa giuridica). L'identitad da l'edifiz cumpensatoric è vegnida affirmada cun dretg. Ils interess public da la protecziun cunter aua gronda u da la funcziun ecologica da las auas na vegnan betg tangads da l'edifiz cumpensatoric, perquai na s'opponiva nagut a la concessiun da la permissiun.

2.6. EOZ nr. 2015-0579 (vischnanca da Tavau): engrondiment da garaschas en il sector d'ina aua chanelisada

Il cas

- ⁶⁷ L'object da la dumonda da construcziun furma in'annexa vi d'ina garascha en la zona d'agricultura (engrondir ina garascha dubla cun in'ulteriura garascha). L'annexa cunfinescha directamain cun in aual chanelisà. Il UST ha concedì la disposiziun EOZ sa basond sin l'art. 24c LPT en cumbinaziun cun ils art. 42 e 43a OPT.

Giudicament

- ⁶⁸ En cas d'auas chanelisadas poi tenor l'art. 41a al. 5 lit. b OPAuas vegnir renunzià da determinar in spazi d'auas, uschenavant che nagins interess predominants na s'opponan a quai. Per regla succeda la renunzia en il rom da la planisaziun d'utilisaziun communal (cf. cifra marg. 44 da l'expertisa giuridica). Uschè ditg ch'il spazi d'auas n'è anc betg determinà, valan da princip las prescripziuns tenor las disposiziuns transitoricas. Ina permissiun excepziunala per l'annexa da la garascha na vegn en il cas qua avant maun betg en dumonda, perquai ch'i n'è avant maun nagin fatg legal excepziunal tenor l'art. 41c al. 1 OPAuas.

⁶⁹ I na fa dentant nagin senn d'applitgar – en cas d'in aual chanalisa – las disposiziuns transitoricas en il rom d'ina dumonda da construcziun, sch'i pudess gia vegnir giuditgà e decidì cun tractar la dumonda da renunziar a la determinaziun d'in spazi d'auas en il sectur d'in aual chanalisa. Fin a la determinaziun definitiva dal spazi d'auas èsi da recumandar en il sectur d'auas chanalizadas (e dals auters fatgs da l'art. 41a al. 5 OPAuas) da decider en il rom da l'examinaziun da las dumondas concretas, sch'i po vegnir renunzià da determinar il spazi d'auas. En quest connex stoi vegnir examinà l'emprim, sch'ina revitalisaziun da las auas tenor l'art. 38a LPAuas sto vegnir ordinada.¹⁷ Sch'i po vegnir renunzià ad ina revitalisaziun suenter ch'ils puntgs da vista essenzials èn vegnids examinads, sa tracti mo da decider, sche interess predominants pledan cunter ina renunzia da determinar il spazi d'auas per l'aua chanalizada (er en il cas singul). Quests interess predominants èn quels che ston er vegnir resguardads en il rom da l'art. 41c al. 1 (permissiun excepziunala). Per evitar decisiuns cuntradictoricas e per garantir la coordinaziun sto la vischnanca da staziunament vegnir consultada en mintga cas tar quest proceder; la renunzia da determinar il spazi d'auas è atgnamain chaussa da la vischnanca ch'ella decida en il rom da la planisaziun d'utilisaziun communal.

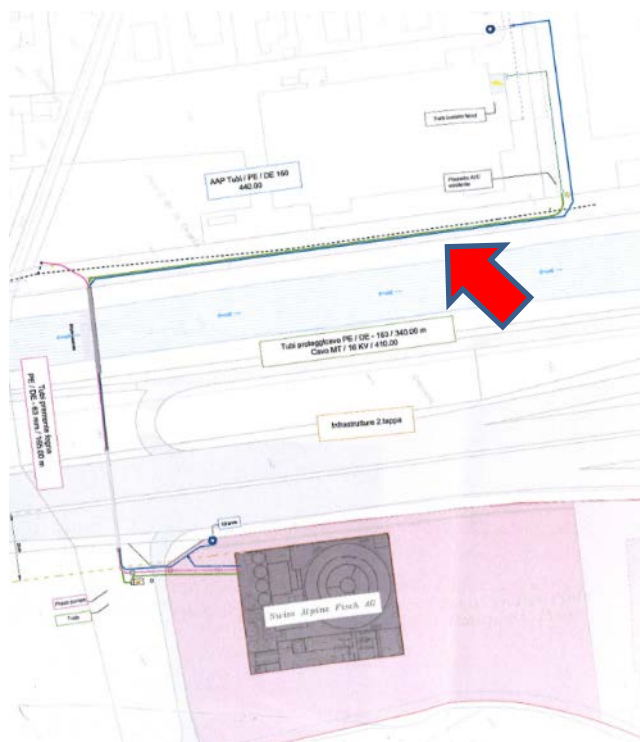
⁷⁰ Quest proceder pragmatic pudess vegnir giustifitgà anc pli ferm, perquai ch'il dumber da cas d'edifizis vi d'auals chanalizados dastgass esser relativamain pitschen e perquai ch'ils giavischs, che vegnan persequitads cun l'art. 36a LPAuas, èn d'ina natira plitost subordinada. Sch'i vegn decidì en il cas singul ch'i possa vegnir renunzià da determinar in spazi d'auas, na sto il spazi d'auas betg pli vegnir considerà vinavant en il rom da l'ulteriur tractament da la dumonda. Natiralmain è l'autorità obligada en il rom da la prescripziun "facultativa" d'exequir ses apprezzar confurm a l'obligaziun tenor ils princips generals dal dretg administrativ. La permissiun en il cas concret è uschia vegnida concedida en ina moda ch'è confurma cun la lescha.

¹⁷ FRITZSCHE, commentari tar la LPAuas, art. 38a, cifras marg. 10 ss.

2.7. EOZ nr. 2014-1128 (vischnanca da Lostallo): novs conducts d'aua, d'aua persa e d'electricitad entaifer il spazi d'auas

Il cas

- ⁷¹ L'object da la dumonda da construcziun èn stads stabiliments d'avertura (conducts d'aua, d'aua persa e d'electricitad) per lung da la Moesa en la vischnanca da Lostallo. L'installaziun da quests novs conducts d'ovra ha servì ad avrir la zona d'industria "Camp di Polac" (per la Swiss Alpine Fish SA). Tenor la dumonda da construcziun eri previs da tschentar ils conducts d'ovra en il spazi d'auas provisoric tenor las disposiziuns transitoricas.

- ⁷² Bain è l'interess public vi da l'avertura da la zona d'industria vegnì reconuschì, la dependenza dal lieu n'è però betg vegnida resguardada sco cumprovada. En spezial ha stuì vegnir mussà ultra da quai, pertge che l'avertura (aua ed electricitad) da la zona d'industria na possa betg vegnir fatga sur il conduct d'aua existent sco er sur la rait d'electricitad existenta. La permissiun è vegnida concedida cun la cundiziun ch'ils conducts stoppian vegnir tschentads en l'ur da la scarpa che na guarda betg vers il flum.

Giudicament

- ⁷³ Cun il rapport dals 26 da december 2015 ha il patrun da construcziun furnì la cumprova ch'ils conducts ch'existan gia (aua ed electricitad) n'èn betg adattads per l'avertura dal nov territori industrial. Sin quest aspect na stoi pia betg pli vegnir entrà pli detagliadamain cun examinar la dependenza dal lieu.
- ⁷⁴ Per il cas che las infrastructuras correspudentas na pudessan betg vegnir messas a disposiziun da la vischnanca en moda raschunaivla, ston conducts d'infrastructura (conducts d'aua/d'aua persa/d'electricitad) en ils spazis d'aua vegnir resguardads en general sco liads al lieu. La dependenza dal lieu vegn motivada en quests cas per regla cun motivs tecnics resp. cun motivs da l'economia da manaschi. En il cas qua avant maun han ils basegns actuals mussà ch'i n'è betg stà pussaivel – uschenavant che quai è percorschibel – da realisar l'avertura dal territori industrial en outra moda, er betg sur ils conducts d'ovra ch'existan gia. Uschenavant sa demussa la construcziun dals conducts d'ovra per lung d'ina aua en il spazi d'auas sco en general liada relativamain ferm al lieu. I sto vegnir examinà mintgamai, sch'inquals interess publics s'opponan ad ina tala dependenza dal lieu generala. I na po betg vegnir snegà che gist en il cas qua avant maun eventualas mesiras da revitalisaziun en il sector da la scarpa dal rempar pudessan vegnir pregiuditgadas, quai ch'è vegnì resguardà en il rom da la ponderaziun dals interess. En il cas qua avant maun han ins stuì partir d'ina infrastruttura ch'exista gia en il rempar existent. En quest connex è la lunghezza dal traject stada relativamain pitschna ed igl è vegnì ordinà ch'ils conducts novs stoppian vegnir tschentads en la vart che na guarda betg vers l'aua. La permissiun sa demussa pia uschia senz'auter sco adequata e conferma a la lescha.

Dr. iur. Gieri Caviezel

Lic. iur. Michelangelo Giovannini